Dnro: VakO 1087/00.08/2015

5.10.2015

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Viite: Hallituksen esitys HE 29/2015 vp eduskunnalle tuomioistuinmaksulaiksi sekä laeiksi hallinto-oikeuslain 12 a §:n ja riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetun lain 28 §:n muuttamisesta

Asiantuntijalausuntona lakivaliokunnalle esitän kunnioittaen seuraavaa:

Hallituksen esityksen tavoitteista ja ehdotettujen maksujen tasosta

Hallituksen esityksen tavoitteena on vahvistaa oikeusturvaa lisäämällä tuomioistuintuloja ja tehostamalla maksujen ohjausvaikutusta niin, että tuomioistuimissa vähenevät ne asiat, joissa oikeusturvaintressi on pieni. Tavoitteena on kattaa tuomioistuinten toiminnasta aiheutuvat menot aiempaa suuremmalta osin palveluksia käyttäviltä asianosaisilta perittävin maksuin. Tavoitteena on lisäksi luoda yksinkertainen ja selkeä maksujärjestelmä.

Esityksessä ehdotetaan tuomioistuinmaksujen tasoa nostettavaksi nykyisestä selvästi niin, että maksut olisivat lähempänä asioiden käsittelyn kustannuksia. Esityksen mukaan maksu ei kuitenkaan saa koskaan muodostua ehdottomaksi esteeksi tai kohtuuttomaksi rajoitukseksi perustuslain 21 §:ssä tarkoitetun tai siihen verrattavan oikeusturvakeinon käyttämiselle saatettaessa asia tuomioistuimeen. Ehdotetut uudet maksut jäisivät useimmissa tapauksissa siksi edelleen kauas asioiden käsittelyn omakustannusarvosta.

Esityksen perusteella on todettavissa, että oikeudenkäyntimaksujen kokonaiskattavuus ja maksullisen toiminnan kustannusvastaavuus ovat tällä hetkellä varsin alhaisia. Maksujen tasossa on havaittavissa selvää jälkeenjääneisyyttä siihen nähden, miten tuomioistuinlaitoksen kustannukset ovat nousseet viimeisen 20 vuoden aikana. Kuten esityksessä on todettu, tämä on voinut johtaa siihen, että asioiden saattaminen tuomioistuimiin on ollut liian helppoa, mikä on aiheuttanut ruuhkia tuomioistuimissa. Edellä lausutun pohjalta lakiesityksen tavoitteita ja tuomioistuinmaksujen tason korottamista nykyisestä voidaan pitää perusteltuina.

Vakuutusoikeus

Postiosoite	Käyntiosoite	Puhelin	Telekopio	Sähköposti
PL 1005 00520 HELSINKI	Ratapihantie 9 00520 HELSINKI	029 564 3200	029 564 3100	hallinto.vako@oikeus.fi

Ehdotetut tasokorotukset ovat euromääräisesti arvioituna melko suuria, jotkut huomattavankin suuria, mutta kuitenkin mietinnössä esiin tuotuihin seikkoihin nähden perusteltavissa. Aiemmasta poiketen oikeudenkäyntimaksut ulotettaisiin myös vakuutusoikeuteen, joskin rajoitetussa määrin. Koska ehdotetut maksut olisivat tällöin tasoltaan linjassa muiden tuomioistuinten maksujen kanssa, ei niiden tasosta ole huomautettavaa kun otetaan huomioon vielä se, minkälaisiin asioihin ja muutoksenhakijoihin maksut vakuutusoikeudessa kohdistuisivat.

Oikeudenkäyntimaksun käyttöönotto vakuutusoikeudessa

Vakuutusoikeudessa ei nykyisin peritä lainkaan käsittelymaksuja. Esityksessä on katsottu, että niissä vakuutusoikeuden käsittelemissä asioissa, joissa on kyse vähävaraisten muutoksenhakijoiden oikeudesta perustoimeentulon turvaavaan etuuteen, käsittelyn maksullisuudelle ei löydy edelleenkään sosiaalisesti eikä oikeudellisesti kestäviä perusteita. Kun kaikissa vakuutusoikeuden käsittelemissä asioissa ei kuitenkaan ole kyse välittömästä toimeentuloturvasta, voitaisiin oikeudenkäyntimaksu ottaa tällaisissa asioissa käyttöön myös vakuutusoikeudessa. Esityksen mukaan kysymykseen tulisivat tällöin asiat, joissa muutoksenhakijana on muu kuin yksityishenkilö, sekä asiat, jotka koskevat vakuuttamisvelvollisuutta, vakuutusmaksuja taikka työnantajalle tai yhteisölle maksettavia korvauksia. Maksullisiksi esitetään myös päätöksen poistamista koskevat asiat silloinkin, kun asiat ovat yksityishenkilöiden vireille panemia.

Oikeudenkäyntimaksun käyttöönottoa vakuutusoikeudessa voidaan esityksessä mainituista syistä pitää perusteltuna. Kuten esityksessä on todettu, kaikissa vakuutusoikeuden käsittelemissä asioissa ei ole kyse välittömästä toimeentuloturvasta. Lisäksi työnantajia ja yhteisöjä voidaan yleensä pitää oikeudenkäyntimaksun määrään nähden maksukykyisinä. Lakiehdotuksen 5 §:n 2-kohdan mukaan yksityishenkilön vakuutusoikeudessa vireille panemissa valitusasioissa, jotka koskevat oikeutta etuuteen, etuuden suuruutta tai sen takaisinperintää, ei oikeudenkäyntimaksua perittäisi. Säännöstä voidaan pitää onnistuneena, vaikka sen sanamuodon ulkopuolelle saattaakin jäädä joitakin sellaisia yksityishenkilöiden valitusasioita, joissa maksuttomuus olisi perusteltua. Tällöin olisi joka tapauksessa mahdollista soveltaa lakiluonnoksen 7 §:n 2 momenttia maksun perimisestä luopumisesta.

Toisaalta oikeutta etuuteen, etuuden suuruutta tai sen takaisinperintää koskevissa asioissa muutosta hakevat yksityishenkilöt eivät aina ole vähävaraisia. Tämä seikka voisi puoltaa oikeudenkäyntimaksun laajentamista koskemaan myös tällaisia yksityishenkilöitä sekä muutoinkin tilanteita, joissa valitusintressi on pieni. Tällainen laajennus johtaisi kuitenkin tapauskohtaiseen harkintaan oikeudenkäyntimaksun ja valitusintressin osalta, mikä lisäisi selkeästi lainkäyttöhenkilökunnan työmäärää. Tämän vuoksi lakiehdotuksessa ehdotettua selkeää linjausta voidaan pitää näinkin tarkasteltuna perusteltuna.

Vakuutusoikeus

Postiosoite	**Käyntiosoite**	**Puhelin**	**Telekopio**	**Sähköposti**
PL 1005 00520 HELSINKI	Ratapihantie 9 00520 HELSINKI	029 564 3200	029 564 3100	hallinto.vako@oikeus.fi

Kaikkien päätöksen poistamista koskevien asioiden saattaminen maksullisiksi on perusteltua, koska näin voitaisiin vähentää toistuvia poistohakemuksia, joissa ei useinkaan ole enää perusteltua oikeussuojan tarvetta ja jotka vähälukuisuudestaan huolimatta kuormittavat vakuutusoikeutta näihin asioihin usein toimitetun runsaan lisäselvityksen muodossa. Maksun käyttöönottoa puoltaa myös mahdollisuus saada kertaalleen ratkaistu asia muulla keinoin uudelleen käsiteltäväksi samoin kuin se, että maksua ei peritä, jos ylimääräinen muutoksenhaku hyväksytään.

Lopuksi

Hallituksen esitystä voidaan pitää perusteltuna yleisesti ja erityisesti myös vakuutusoikeutta koskevalta osalta. Vaikka esityksen 2 §:ssä oikeudenkäyntimaksun suuruudeksi vakuutusoikeudessa on ehdotettu 500:aa euroa, niin lakiesityksen muut säännökset kuitenkin takaavat sen, etteivät maksut kohdistu vähävaraisiin ja pienituloisiin muutoksenhakijoihin. Tähän nähden lakiesityksen ei voida katsoa vaarantavan oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin toteutumista vakuutusoikeudessa käsiteltävissä asioissa.

Juha Pystynen
vakuutusoikeuden ylituomari

Vakuutusoikeus

Postiosoite	**Käyntiosoite**	**Puhelin**	**Telekopio**	**Sähköposti**
PL 1005 00520 HELSINKI	Ratapihantie 9 00520 HELSINKI	029 564 3200	029 564 3100	hallinto.vako@oikeus.fi